
บทความปริทัศน์ เรื่อง
พฤติกรรมกรบรีโศคตามแนวพระราชดำริปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา : กรณีศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ศูนย์นนทบุรี

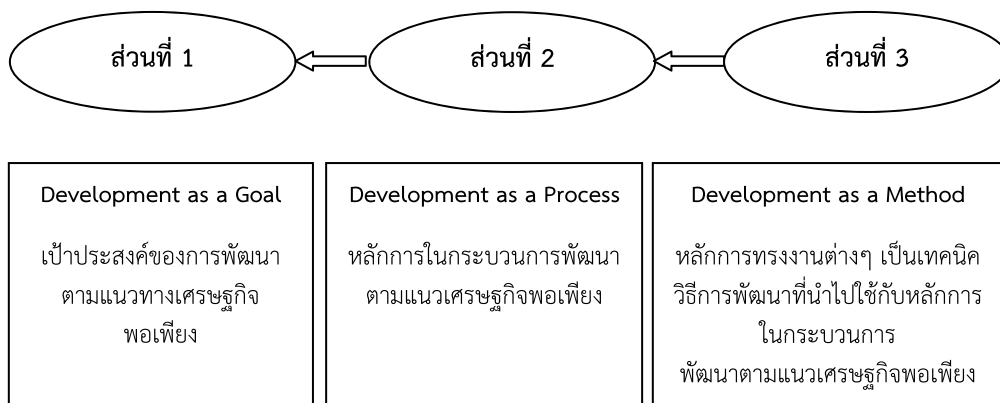
วิชัย รูปขำดี

สำนักวิจัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

ก่อนอื่นผู้เขียนบทความปริทัศน์ขออนุญาตให้ชื่อเขียนจากเอกสารซึ่งเป็นผลจากงานวิจัยตามชื่อเรื่องข้างต้น เป็นสื่อสะท้อนการศึกษาวิจัยระดับบัณฑิตศึกษาในแวดวงการศึกษาปัจจุบันว่ามีผู้สนใจเรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ไม่น้อย แม้ในเอกสารที่อ้างอิงในบรรณานุกรมเรื่องนี้เอง ก็มีไม่น้อยกว่า 10 เล่ม ซึ่งล้วนแล้วแต่มีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน อันบ่งชี้ถึงการขาดความเข้าใจที่ชัดเจนในองค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาตามแนวพระราชดำริและปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงทั้งฝ่ายผู้วิจัยและผู้ให้คำปรึกษาแนะนำบางประการดังนี้

ผู้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงยังขาดการพิจารณาองค์ความรู้ที่กว้างขวาง ครอบคลุมและครบถ้วนในเรื่องนี้ จึงเป็นผลให้การตั้งโจทย์วิจัยและการกำหนดกรอบแนวคิดมีลักษณะแยกส่วนและคับแคบ กล่าวคือผู้ทำการศึกษาวิจัยและอาจารย์ที่ให้คำปรึกษาส่วนใหญ่มีองค์ความรู้ ความเข้าใจที่เป็นองค์ประกอบสำคัญอีก 2 ใน 3 ส่วน คือ ส่วนแรกและส่วนท้ายของการพัฒนาตามแนวพระราชดำริและปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาพิจารณาด้วย ซึ่งได้แก่ **ส่วนแรก** คือ องค์ประกอบการพัฒนาที่ว่าด้วยเป้าหมายของการพัฒนา (Development as a Goal) นั่นคือ การมุ่งเป้าประสงค์ที่ความสมดุล มั่นคง และยั่งยืนของการพัฒนาเพื่อพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง และ **ส่วนท้าย** คือ องค์ประกอบเกี่ยวกับเทคนิควิธีการพัฒนา (Development as a Method) อันได้แก่ หลักการทรงงานซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนมากมายหลายประการ ตลอดจนเทคนิควิธีการพัฒนาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องและเข้ากันได้กับหลักการในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งผู้ทำงานพัฒนาจะต้องค้นหา คัดสรร และเลือกนำไปประยุกต์ให้สอดคล้องเหมาะสมกับปัจจัยแวดล้อม ภูมิสังคม ตลอดจนเนื้อหาสาระของเรื่องที่จะดำเนินการนั้นๆ ซึ่งไม่มีสูตรสำเร็จ และไม่มีหลักการตายตัว จะสังเกตพบว่า ผู้ศึกษาวิจัยนำเพียงส่วนกลาง คือ หลักการในกระบวนการพัฒนา (Development as a Process) ที่นิยมเรียกกันว่า 3 ห่วง 2 เงื่อนไข อันได้แก่ หลักความพอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีกับเงื่อนไขความรู้และคุณธรรม

1. การนำเนื้อหาสาระเพียงบางส่วนของทฤษฎีหรือปรัชญามาใช้ศึกษาวิเคราะห์ปรากฏการณ์ของสังคม อาจไม่ต่างจากการสรุปผลตามสำนวนไทยเรื่อง “ดาบอดค้ำข้าง” กล่าวคือ แม้เป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ แต่ขาดความรอบรู้รอบคอบและรอบด้านเชิงองค์รวม ซึ่งก็เป็นหลักการที่สำคัญประการหนึ่งในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนั่นเอง องค์ประกอบของการพัฒนาทั้ง 3 ส่วนพิจารณาได้จากแผนภูมิที่ 1

แผนภูมิที่ 1 แสดงสามองค์ประกอบในองค์ความรู้การพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2. ผู้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง นอกจากพิจารณาองค์ประกอบของการพัฒนาไม่ครบถ้วนแล้ว ยังมีไม่ได้สนใจถึงความสัมพันธ์เชื่อมโยงและเป็นเหตุเป็นผลซึ่งกันและกันระหว่างองค์ประกอบหลัก 3 ส่วนดังกล่าวอีกด้วย กล่าวคือ มิได้มองว่าหลักการและเงื่อนไขต่างๆ ที่อยู่ในการบวนการพัฒนานั้น กำหนดขึ้นเพื่อนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายของการพัฒนา 3 ประการซึ่งแตกต่างจากเป้าหมายของการพัฒนาตามแนวคิดทุนนิยมตะวันตกที่ใช้กันอยู่ทั่วไป คือ การเจริญเติบโตและการมุ่งประสิทธิภาพของการเจริญเติบโต (Efficiency of Growth) เป็นหลัก หากแต่เป้าประสงค์ของการพัฒนาตามแนวพระราชดำริและปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนั้น มุ่งเน้นการพัฒนาที่มีคุณภาพและคุณธรรม (Quality of Growth) ซึ่งต้องการบรรลุเรื่องความสมดุล มั่นคงและยั่งยืน เป็นสำคัญ

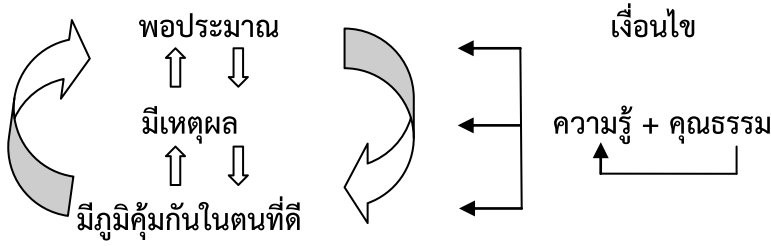
นอกจากนี้ ในการพิจารณาเป้าประสงค์ของการพัฒนาและหลักการในกระบวนการของการพัฒนายังมีได้นำหลักการทรงงาน ซึ่งเป็นส่วนที่ 3 มาใช้ประโยชน์อีกด้วย

3. ผู้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มักมิได้ให้ความสนใจความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรในองค์ประกอบแต่ละส่วนของการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กล่าวคือ ระหว่างความสมดุล มั่นคง และยั่งยืนสัมพันธ์กันอย่างไร ระหว่างความพอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีกับเงื่อนไขความรู้และเงื่อนไขคุณธรรม ตลอดจน

หลักการทรงงานต่างๆ ว่ามีความสัมพันธ์เป็นเหตุเป็นผลกันอย่างไร จึงทำให้การวิเคราะห์ขาดพลังของการพิจารณาเชิงองค์รวมที่รอบด้านอีกด้วย ความสัมพันธ์ดังกล่าวพิจารณาวิเคราะห์ได้จากแผนภูมิที่ 2 และ 3

แผนภูมิที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบในเป้าประสงค์ของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

แผนภูมิที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างหลักการต่างๆ ในกระบวนการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

4. สำหรับกรณีการศึกษาพฤติกรรมการบริโภคในบทความนี้ ซึ่งถือว่า “พฤติกรรมการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” เป็นตัวแปรปัญหาของการศึกษา (Problematic Variable) ผู้ศึกษาได้ทำการวิเคราะห์การบริโภคอย่างกว้างๆ ดังปรากฏในคำนิยามศัพท์ที่ใช้ โดยพยายามนำหลักการทั้ง 5 ประการในองค์ประกอบเฉพาะกระบวนการพัฒนาเพียงองค์ประกอบเดียวมาตรวจสอบเพื่อหาข้อสรุป ขณะเดียวกันกลับให้ความสำคัญอย่างมากกับปัจจัยเหตุของการมีพฤติกรรมบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยหยิบยกปัจจัยภูมิหลัง ปัจจัยความเข้าใจ ทศนคติและแรงจูงใจมาทดสอบทางสถิติ

ในกรณีนี้การตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างเหตุปัจจัยกับพฤติกรรมการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจะมีความน่าเชื่อถือน้อย หากการตรวจสอบระดับและความชัดเจนด้านพฤติกรรมการบริโภคยังไม่แม่นยำพอ

5. ผลการศึกษา พบว่า ทศนคติของนักศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญต่อพฤติกรรมการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงก็ถือเป็นเรื่องปกติ เพราะไม่ว่าพฤติกรรมของคนกลุ่มใดและ

ในเรื่องใดก็ตาม ทศนคติย่อมเป็นปัจจัยพื้นฐานได้เสมอ ทั้งนี้เพราะในทางแนวคิดทฤษฎี ทศนคติกับพฤติกรรมเป็นตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันอยู่แล้ว กล่าวคือ องค์ประกอบหลักของทศนคติประกอบด้วย 3 ส่วน และ ในสามส่วนนั้นมีเรื่องพฤติกรรมเกี่ยวพันอยู่ด้วย คือ 1) องค์ประกอบความรู้สึก (Affective) 2) องค์ประกอบด้านความมีเหตุผล (Cognitive) และ 3) องค์ประกอบด้านแนวโน้มพฤติกรรม (Behavior) นั่นเอง

กล่าวโดยสรุป บทความปริทัศน์นี้ประสงค์จะนำเสนอถึงความจำเป็นที่ต้องระมัดระวังและตระหนักถึงการศึกษาศึกษาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งถือเป็นนวัตกรรมของสังคมไทยเพื่อการบริหารการพัฒนา (Thai Innovation for Development Administration)

ข้อเสนอแนะ : ผู้ศึกษาไม่ควรตรวจสอบพฤติกรรมโดยการถามกว้างๆ แบบเหยิงแหควรจำแนกพฤติกรรมการบริโภคออกเป็นด้านๆ แล้วจึงวิเคราะห์ ซึ่งแต่ละด้านของพฤติกรรมมนุษย์ย่อมต่างกันไป การจำแนกด้านของพฤติกรรมอาจใช้แนวคิดทฤษฎีใดก็ได้แล้วแต่ความเหมาะสมสอดคล้องกับการบริโภคของกลุ่มเป้าหมาย ตัวอย่างเช่น กลุ่มเป้าหมายที่ศึกษาเป็นวัยรุ่นอาจจำแนกตามหลักค่านิยมของคนยุคใหม่ เช่น

1. การบริโภคอาหาร
2. การเลือกซื้อและใช้เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม
3. การดูแลสุขภาพ
4. การเลือกที่อยู่อาศัย
5. การเลือกซื้อและใช้เครื่องมือสื่อสาร
6. การท่องเที่ยว และพักผ่อน
7. การใช้เวลาในชีวิตประจำวัน ฯลฯ เป็นต้น

หากนำด้านต่างๆ ของการบริโภคมาตรวจสอบก็จะสามารถวิเคราะห์พฤติกรรมการบริโภคแต่ละด้านที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่มากขึ้นแตกต่างกัน แล้วจึงหาภาพรวมของระดับพฤติกรรมการบริโภคตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างละเอียดลึกซึ้งมากขึ้น